

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE MEME KANSERİ FARKINDALIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Dilek Kılıç¹, Rabia Sađlam², Özcan Kara³

¹Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Erzurum, Türkiye

²Erzincan Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Erzincan, Türkiye

³Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Erzurum, Türkiye

Bu çalışma, 6.Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresinde (26-29 Haziran 2007 İstanbul) Poster bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Giriş ve Amaç: Meme kanseri kadınlarda en sık görülen hastalıklardan birisidir. Araştırmalar meme kanseri konusunda gençlerin bilgi düzeylerinin düşük olduğunu, kendi kendine meme muayenesi (KKMM) inançlarının ve uygulamalarının yeterli olmadığını göstermektedir. Araştırma kız yurdunda kalan üniversite öğrencilerinde meme kanseri farkındalığını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Materyal-Metot: Araştırma, 2007 yılında Atatürk Üniversitesinde kız yurdunda kalan öğrencilerden evreni bilinen örnekleme yöntemi ile seçilen 200 öğrenciye yapılmıştır. Veri toplama formu olarak; tanımlayıcı form ve Sağlık İnanç Modeli Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %13'ünün ailesinde ve akrabalarında meme kanseri öyküsü olduğu, %33.5'inin meme kanseri bilgisinin olduğu, %33.5'inin KKMM bilgisi olmasına karşın düzenli KKMM yapan öğrencilerin düşük oranda (%19.5) olduğu belirlenmiştir. Meme kanseri konusunda bilgisi olan öğrencilerin KKMM öz-etkililik algıları meme kanseri konusunda bilgisi olmayan öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek, KKMM engelleri ise daha düşük bulunmuştur. Ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin duyarlılık, önemlilik ve öz-etkililik algıları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Öğrencilerin meme kanseri farkındalıklarını etkileyen faktörler olarak, meme kanseri bilgisi, ailesinde meme kanseri öyküsü ve sağlık inançları etkili faktörler olarak saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: Meme kanseri, farkındalık, üniversite öğrencileri, sağlık inançları,

THE EXAMINATION OF THE FACTORS AFFECTING THE AWARENESS OF BREAST CANCER IN COLLEGE STUDENTS

ABSTRACT

Introduction and Aim: Breast cancer is one of the disease seen commonly in the women.

The study indicated that the knowledge levels about breast cancer of the young were low and their breast-self examination's beliefs and applications were not sufficient. The study was carried out descriptively with the aim of determining the factors affecting the awareness of breast cancer of college students.

Material and Method: The research was carried on 200 students chosen by the method of known sampling of the context and staying at girl dormitory of Atatürk University in 2007. Data were collected by introductory information form and health belief model scales.

Findings: It was found out that 13% of the students in the study content had cancer history in their family and relatives, and that 33.5% of the students had breast cancer information and that while 33.5% of the students had breast self examination information, the rate of making regular self examination in students was %19.5. Breast self examination barriers of the students who had information about Breast cancer was lower than those who don't have information, and their seriousness was significantly higher. Perceived seriousness, susceptibility and self-efficacy to breast cancer and significance of the students whose families have breast cancer was found significantly higher.

Conclusion: as factors affecting the awareness of breast cancer of college students, knowledge of breast cancer, the family history of breast cancer and health beliefs were determined as effective factors.

Key words: Breast cancer, awareness, college students, health beliefs

Giriş

Meme kanseri dünyadaki tüm kadınlarda en sık görülen ve ölüme yol açan ciddi bir hastalıktır. Türkiye'de ilk on kanser türü içerisinde meme kanseri, akciğer ve prostat kanserinden sonra yüzde 17.57 insidans ile üçüncü sırada görülmektedir. Meme kanseri ülkemizde kadınlarda görülen tüm kanserler içerisinde

ise (insidansı yüzbinde 34.73) ilk sırada yer almaktadır (1). Ortalama yaşam süresinin uzaması, yaşam biçimindeki değişiklikler, tanı testleri, tarama programları ve kanser olgularının bildirimindeki artışlar meme kanseri insidansında artışa neden olmaktadır. Sağlık alanındaki ilerlemelere karşın meme kanseri yaşamı tehdit etmeye devam etmektedir. Meme kanseri hem sık görülmesi,

hem de ölümcül bir hastalık olması nedeniyle sağlıklı kadınlarda bile ciddi endişelere neden olmaktadır. Bu tehdidin azaltılmasında atılacak adımlardan birisi her toplumun kendi içinde meme kanseri risklerini ortaya koyması, risk gruplarını belirlemesi ve tarama programlarını yaygınlaştırmasıdır (2). Kendi Kendine Meme Muayenesi (KKMM), mamografi ve klinik meme muayenesi meme kanserinin erken tanısı için önerilen başlıca tarama yöntemleridir. Meme kanseri gibi pek çok kanser türünde erken tanı, hastalığın etkin tedavisinde ve insan ömrünün uzatılmasında önemlidir. Kanserden kurtulma oranı, kanser erken teşhis edildiğinde %95 artabilir (3). KKMM meme kanserinin erken tanısında tek başına yeterli olmasa bile kadınların kendi sağlığından sorumlu olma, memelerini tanıma ve koruyucu sağlık davranışlarını benimsemelerinde etkili olacağından önemlidir. Dünyadaki birçok tıbbi organizasyon meme kanseri erken tanısının sağlanması için KKMM'yi tavsiye etmektedir (4).

Araştırmalar meme kanseri konusunda gençlerin yeterince bilgili olmadıklarını, kendi kendine meme muayenesi (KKMM) inançlarının ve uygulamalarının yeterli olmadığını göstermektedir (5-7). Yapılan çalışmalarda sağlık inançları meme kanseri taramalarını etkileyen en önemli faktör olarak bildirilmektedir (8,9). İnançlar sağlık davranışları üzerinde etkin olduğu için KKMM ve mamografi gibi meme kanseri tarama davranışlarını araştıran çalışmaların kuramsal çatısını oluşturmada sağlık inanç modeli kullanılmıştır (9). Meme sağlığı yönünden erken tanıya ilişkin tutum ve davranışları etkileyen faktörlerin sağlık inanç modeli temel alınarak incelenmesi ve sağlık eğitim programlarının model doğrultusunda verilmesi meme sağlığı konusunda olumlu sağlık davranışlarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir (10).

Son yıllarda artan meme kanserine karşı gençlerin farkındalık düzeylerini arttırmak, meme kanseri bilgilerini ve uygulamalarını sağlamak ve sağlığı geliştirme davranışlarını kazanmalarına yardımcı olmak oldukça önemlidir. Meme kanseri konusunda genç yaş grubundaki bireylerin farkındalığı artırılarak bu bireylerin yaşamlarına sağlıklı yıllar katılabilir. Bunun için gençlerin farkındalık düzeylerini etkileyen faktörler belirlenerek sağlık eğitim programları bu doğrultuda oluşturulmalıdır. Bu araştırma üniversite kız yurdunda kalan öğrencilerin meme kanseri farkındalığını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Yöntem ve Gereçler

Bu araştırma, Şubat-Nisan 2007 tarihleri arasında, Atatürk Üniversitesinde öğrenim gören ve kız yurdunda kalan öğrencilerin meme kanseri farkındalığını etkileyen faktörleri belirlemek için tanımlayıcı bir çalışma olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini yüksek öğrenim kredis ve yurtlar kurumunda kalan 5080 öğrenci oluşturmaktadır, ancak araştırmaya öğrenim alanı sağlık olan 860 öğrenci alınmamıştır. Araştırmanın örneklem grubunu ise evreni bilinen örnekleme yöntemi ile seçilen 200 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verileri tanımlayıcı form ve "Meme Kanseri ve Taramalarına İlişkin Sağlık İnanç Modeli Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

Tanımlayıcı Form: Tanımlayıcı form, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini (yaş, öğrenim alanı, sınıf ve ekonomik durum) içeren soruları, öğrencilerin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesine yönelik bilgi durumlarını ve uygulamalarını, meme kanseri konusunda bilgi aldıkları kaynakları, kendi kendine meme muayenesi yapmama nedenlerini ve ailede kanser bulunma durumunu belirleyici soruları içermektedir.

Champion'un meme kanseri ve taramalarına ilişkin sağlık inanç modeli ölçeği

Meme Kanseri ve Taramalarına İlişkin Sağlık İnanç Modeli Ölçeği (SİMÖ), meme kanserinin erken tanısına yönelik inançlara ilişkin sağlık inanç modeli temel alınarak Champion (1984) tarafından geliştirilmiştir. Ülkemizde Gözüm ve Aydın tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış "meme kanseri ve taramalarına ilişkin sağlık inanç ölçeği"nin KKMM boyutu bu araştırmada kullanılmıştır (11). Ölçekte, "kesinlikle katılmıyorum" yanıtı 1 puan, "katılmıyorum" 2 puan, "kararsızım" 3 puan, "katılıyorum" 4 puan, "kesinlikle katılıyorum" 5 puan olarak değerlendirilmektedir. Puanların yükselmesi, duyarlılık ve önemsemenin arttığını, yarar algısı için yararların, engel algısı için engellerin, sağlık motivasyonu için sağlık motivasyonunun ve öz-etkililik için öz etkililiğin yüksek algılandığını ifade etmektedir.

Verilerin toplanması: Araştırmaya katılan öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış, gönüllü ve istekli olmalarına özen gösterilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge Müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır. Araştırma verileri tanımlayıcı form ve "Meme Kanseri ve Tarama-

Çizelge 1. Sağlık İnanç Modeli Ölçeğinin Cronbach's Alpha Değerleri

Ölçek alt boyutları	Madde sayısı	Alınabilecek en az- en çok puanlar	Gözüm&Aydın	Bu çalışmadaki α
Duyarlılık	3	3-15	.69	.70
Önemseme/ciddiyet	6	6-30	.75	.74
Sağlık Motivasyonu	5	5-25	.83	.65
KKMM Yararları	4	4-20	.83	.75
KKMM Engelleri	8	8-40	.73	.77
Öz-etkililik	10	10-50	.82	.79

Tablo 1. Öğrencilerin meme kanserine yönelik bilgilerinin, uygulamalarının ve ailede meme kanseri bulunma durumunun dağılımı

	Sayı	%
Meme Kanseri Bilgisi		
Bilgisi var	67	33.5
Bilgisi yok	133	66.5
KKMM Yapma Durumu		
KKMM Yapıyor	39	19.5
KKMM Yapmıyor	161	80.5
Ailede Meme Kanseri		
Meme Kanseri Var	26	13.0
Meme Kanseri Yok	174	87.0

Tablo 2. Öğrencilerin kendi kendine meme muayenesi sağlık inançları puan ortalamalarının dağılımı

Alt Boyutlar	X	SD
Duyarlılık	8.50	2.09
Önemseme	21.68	4.34
Sağlık motivasyonu	20.67	2.53
KKMM yararları	16.58	2.56
KKMM engelleri	16.29	4.43
KKMM öz-etkililiği	28.47	5.91

larına ilişkin Sağlık İnanç Modeli Ölçeği" kullanılarak öğrencilere dağıtılan formların öğrenciler tarafından doldurulmasıyla veriler toplanmıştır.

Verilerin istatistiksel değerlendirmesi: Araştırma sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmesinde; yüzde (%), ortalama ve t testi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan Sağlık İnanç Modeli Ölçeği'nin bu örneklemdaki güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalamasının 20.85±1.61 yıl olduğu ve öğrencilerin %40'nun öğrenim alanının fen bilimleri, %60'nın öğrenim alanının ise sosyal bilimler olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin kendi ifadelerine göre %74'ü ailesinin gelir durumunu orta ekonomik düzeyde, %17'si düşük gelir düzeyinde ve %9.5'i yüksek gelir düzeyinde algıladığını ifade etmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %13'ünün ailesinde ve birinci derece akrabalarında meme kanseri öyküsü olduğu, %33.5'inin meme kanseri bilgisinin olduğu, %33.5'inin KKMM bilgisi olmasına karşın düzenli KKMM yapan öğrencilerin %19.5 olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Öğrencilerin kendi kendine meme muayenesi yapmama nedenleri incelendiğinde; nasıl yapılacağını bilmeme, bu muayeneyi yapmak için yaşının genç olduğunu düşünme, zaman yokluğu, herhangi bir kitle bulma korkusu ve böyle bir uygulamaya gereksinim duymadıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin %83'ü KKMM'nin gerekli olduğunu düşünürken %17'si bu muayenenin gerekli olmadığını belirtmiştir. KKMM'nin gerekli olmadığını belirten öğrenciler; bu hastalık tespit edilse dahi kurtulma oranının çok zayıf olduğunu, ayrıca sürekli KKMM kontrollerinin her an kanser olabilirim şüphesi içerisinde mutsuz yaşamaya neden olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin meme kanseri ve KKMM konusunda hangi kaynaklardan bilgi aldıkları incelendiğinde; bu öğrencilerin %43.3'ü bu bilgiyi yazılı ve görsel medyadan, internette ve kitaplardan, %26.9'u sağlık per-

sonelinden, %14.9'u arkadaşlarından ve aile çevresinden, %14.9'u kaynakların tümünden bilgi aldıklarını belirtmiştir.

Tablo 2'de öğrencilerin sağlık inanç ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde; öğrencilerin duyarlılık algısı 8.50 (2.09), önemseme algısı 21.68 (4.34), KKMM yararları 16.58 (2.56), KKMM engelleri 16.29 (4.43), KKMM öz-etkililiği 28.47 (5.91) ve sağlık motivasyonu 20.67 (2.53) olarak bulunmuştur. Bu bulgular, öğrencilerin meme kanserini önemli algıladıklarını, KKMM'nin yararlarına inandıklarını ve KKMM engel algılarının ise düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 3'de Meme kanseri bilgisi olan öğrencilerin KKMM engelleri (15.09±3.87), meme kanseri bilgisi olmayan öğrencilere (16.88±4.59) göre anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur (p<0.01). Meme kanseri bilgisi olan öğrencilerin öz-etkililik algıları (31.35±6.08), meme kanseri bilgisi olmayan öğrencilerin öz-etkililik algılarına (27.05±5.30) göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (p<0.001). Ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin duyarlılık algıları (10.39 ± 1.94) ailesinde meme kanseri olmayan öğrencilere (8.21±1.96) göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (p<0.001). Bununla birlikte ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin önemlilik ve öz-etkililik algıları da ailesinde meme kanseri olmayan öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tartışma

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden %66.5'inin KKMM bilgisinin olmadığı saptanmıştır. Akkuş ve arkadaşlarının, bir kız yurdunda kalan üniversite öğrencilerinin kendi kendine meme muayenesi konusunda bilgi ve uygulamaları konulu çalışmalarında öğrencilerin KKMM'yi ne zaman ve nasıl yapacakları konusunda bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır (12). Bu konuda yapılan diğer çalışmaların bulguları da bu araştırma sonuçları ile benzer şekilde öğrencilerin meme muayenesi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını bildirmektedir (5-7,13-15). KKMM basit, invazif girişim gerektirmeyen, tehlikesi olmayan, herhangi bir alet gerektirmeyen kısa sürede yapılabilen ve maliyeti olmayan bir uygulama olmasına karşın araştırmada öğrencilerin düşük oranda (%19.5) meme muayenesi yaptıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin meme

Tablo 3. Öğrencilerin meme kanserini bilme ve ailesinde kanser bulunma durumlarına göre kendi kendine meme muayenesi sağlık inançlarının dağılımı

Sağlık İnanç Ölçeği	Meme kanseri bilgisi		Ailede meme kanseri	
	Bilgisi var X ± SS	Bilgisi yok X ± SS	Var X ± SS	Yok X ± SS
Duyarlılık	8.68±2.33 t:0.888, SD:198, P:0.375	8.40±1.96	10.39 ± 1.94 M-WU:971.0, P:0.000	8.21±1.96
Önemseme	21.64±4.33 t:-0.088, SD:198, P:0.930	21.69±4.36	24.00±3.54 M-WU: 1457.0, P:0.003	21.33±4.35
Sağlık Motivasyonu	21.12±2.40 t:1.802, SD:198, P:0.073	20.44±2.56	21.38±2.45 M-WU: 1810.0 , P:0.098	20.56±2.53
KKMM Yararları	16.63±2.79 t:0.218, SD:198, P:0.828	16.55±2.45	16.69±2.59 M-WU: 2245.5, P:0.952	16.56±2.57
KKMM Engelleri	15.09±3.87 t:-2.728, SD:198, P:0.007	16.88±4.59	15.69±4.46 M-WU: 2122.0, P:0.610	16.38±4.44
KKMM Öz-etkililiği	31.35±6.08 t:5.132, SD:198, P:0.000	27.05±5.30	30.77±6.49 M-WU: 1668.0, P:0.031	28.13±5.76

muayenesi yapmama nedenleri incelendiğinde; nasıl yapılacağını bilmeme, bu muayeneyi yapmak için yaşının genç olduğunu düşünme, zaman yokluğu, herhangi bir kitle bulma korkusu, böyle bir uygulamaya gerek olmadığını belirtme gibi çeşitli nedenleri sıraladıkları bulunmuştur. Öğrencilerin %83'ü KKMM'nin gerekli olduğunu düşünürken, %17'si bu muayenenin gerekli olmadığını belirtmiştir. KKMM'nin gerekli olmadığını düşünen öğrenciler, bu hastalık tespit edilse dahi kurtulma oranının çok zayıf olduğunu, ayrıca sürekli KKMM kontrollerinin her an kanser olabilirim şüphesi içerisinde mutsuz yaşamaya neden olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, aynı konuda yapılan diğer çalışma sonuçları (7,12,14,16) ile benzerlik göstermektedir. Araştırmalar, öğrenim alanı sağlık olan öğrencilerin de her ay düzenli olarak KKMM uygulama oranlarının düşük olduğunu bildirmektedir (17,18). Öğrencilerin düşük oranda meme muayenesi yapmaları kendilerini yaş grubu olarak meme kanseri açısından risk altında görmelerinden kaynaklanabilir.

Öğrencilerin sağlık inanç ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde; meme kanserine yönelik önemseme algısının yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Sağlık inanç modeline göre meme kanserine duyarlı olanlar ve meme kanserini ciddi bir durum olarak algılayanlar daha fazla kendi kendine meme muayenesini benimseyeceklerdir. Bu çalışmada öğrencilerin yarar algısının yüksek, engel algısının ise düşük olduğu bulunmuştur. Sağlık inanç modeline göre bireyin yarar ve öz etkililik algısının yüksek olması, engel algısının ise düşük olması sağlık davranışına başlama ihtimalinin yüksek olacağını gösterir. Bir başka deyişle öğren-

cilerin kendi kendine meme muayenesini benimseyeceklerini ve uygulayabileceklerini düşündürür.

Meme kanseri konusunda bilgisi olan öğrencilerin KKMM engelleri, meme kanseri bilgisi olmayan öğrencilere göre anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur (Tablo 3). KKMM engelleri; meme kanseri taramalarında, kendi kendine meme muayenesi yapılmasıyla ilgili algılanan içsel ve dışsal engelleri belirler. Birey koruyucu davranışın etkinliğine inanmasına rağmen olumlu sağlık davranışı yapmıyorsa bu durum engellere bağlı olabilir. Bireylerin sağlık ve hastalıklara ilişkin bilgi düzeyleri, koruyucu davranışların yaşam süresine ve kalitesine olan etkilerini kavramaları ve olumlu sağlık algıları ile öz sağlık sorumluluğu davranışın oluşmasını sağlayacak ve engelleri azaltacaktır. Aynı zamanda meme kanseri bilgisi olan öğrencilerin öz-etkililik algıları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Meme kanserinde erken tanı için bireyin kendi kendine meme muayenesi yapabilmesinde; meme kanserine ilişkin algıladığı inançları, meme kanseri bilgisi ve daha önceden uyguladığı sağlık davranışları başarı algısında yani öz-etkililik/yeterlilik algısında etkili olmakta davranışa başlamayı ve sürdürmeyi sağlamaktadır.

Ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin duyarlılık algıları ailesinde meme kanseri olmayan öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Duyarlılık boyutu meme kanserine yönelik hassasiyeti gösterir. Ailesinde meme kanseri varlığı öğrencilerin meme kanserine hassasiyetlerini arttırmış olabilir.

Bu konuda yapılan bir araştırma; ailesinde meme kanseri olan bireylerin meme kanserine yakalanma yönünden kendilerini risk altında gördüklerini ve meme kanseri erken taramalarının önemine inandıklarını bildirmektedir (19). Ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin önemlilik ve öz-etkililik algıları, ailesinde meme kanseri olmayan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Ailede meme kanseri; hastalığın yaşamsal riskleri konusunda bireyin bilgilendirilmesini, hastalığa karşı duyarlılık hissetmesini ve hastalığın sonuçlarını ciddi ve yaşamsal tehdit olarak algılamasını oluşturabileceği için bu bireylerin önemseme algısının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmada öğrencilerin meme kanseri bilgisi ve uygulamalarının yeterli olmadığı, meme kanseri bilgisi olanların

öz etkililik algısının yüksek, KKMM engellerinin ise düşük olduğu, ailesinde meme kanseri bulunan öğrencilerin meme kanseri öz-etkililik algılarının yüksek olduğu bununla birlikte duyarlılık ve önemlilik algılarının da yüksek olduğu bir başka deyişle meme kanserini sonuçları itibarı ile önemli ve ciddi bir hastalık olarak algıladıkları bulunmuştur. Öğrencilerin meme kanseri farkındalıklarını etkileyen faktörler olarak; meme kanseri bilgisi, ailesinde meme kanseri öyküsü ve sağlık inançları etkili faktörler olarak saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda; öğrencilere yönelik KKMM eğitim programlarının düzenlenmesi ve sürekliliğinin sağlanması önerilebilir. Eğitimlerle öğrencilerin bireysel duyarlılıkları artırılarak sağlıklarını koruma ve sürdürmelerine katkı sağlanabilir. Bunun yanı sıra bu eğitimlerle öğrencilerin aile ve yakın çevrelerinin sağlıklarına katkıları sağlanabilir.

Kaynaklar

1. TC Sağlık Bakanlığı, Kadınlarda en çok görülen on kanser türü, Kanserle Savaş Dairesi Başkanlığı, 2004 Yılı Türkiye Kanser İstatistikleri <http://www.saglik.gov.tr>. Ulaşım tarihi: 06 Şubat 2009.
2. Eti-Aslan F ve Gürkan A. Kadınlarda meme kanseri risk düzeyi. Meme Sağlığı Dergisi 2007; 3:63-68.
3. Yarbrough SS, Braden CJ. Utility of health belief model as a guide for explaining or predicting breast cancer screening behaviors. Journal of Advanced Nursing. 2001;33: 677-688. (PMID:11298205).
4. İğci A, Asoğlu O. Meme Kanserinin Erken Tanısında Tarama Yöntemleri. İçinde: Meme Kanseri (Ed: Topuz E, Aydıner A, Dinçer M) İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, 2003:113-123.
5. Aydın İ. Üniversite öğrencilerinin kendi kendine meme muayenesi hakkındaki bilgileri ve uygulamaları. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2004;7:26-34.
6. Aygün D, Uludağ C, Şahin S. Gençlerin Meme Kanseri ve Kendi Kendine Meme Muayenesi Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. Hemşirelik Forumu Dergisi 2004;7:1-6.
7. Beydağ(Taşçı) KD, Karaoğlan H. Kendi Kendine Meme Muayenesi Eğitiminin Öğrencilerin Bilgi ve Tutumlarına Etkisi. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 2007;6:106-111
8. Jirojwong S. Health beliefs, perceived self-efficacy, and breast self-examination among Thai migrants in Brisbane. Journal of Advanced Nursing 2003;41:241-249. (PMID:12581112).
9. Lostao L, Joiner T, Pettit JW, Chorot P, Sandin B. Health beliefs and illness attitudes as predictors of breast cancer screening attendance. European Journal of Public Health 2001;11:274-279. (PMID:11582606).
10. Nahcivan Ö N, Seçginli S. Meme Kanseri Erken tanıya yönelik tutum ve davranışlar: Rehber olarak sağlık inanç modelinin kullanımı. C.Ü.Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi. 2003; 7:33-38.
11. Gözüm S, Aydın İ. Validation Evidence For Turkish Adaptation Of Champion's Health Belief Model Scales. Cancer Nurs. 2004;27:491-498. (PMID:15632789).
12. Akkuş Y, Çiçe EK, Şahan S, Ülger F. Bir Kız Yurdunda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Kendi kendine Meme Muayenesi Konusunda Bilgi ve Uygulamaları. IV.Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi.5-6 Mayıs 2005 Ordu, Kök Yayıncılık.
13. Dewal L. Testicular and breast self-examination knowledge and practices of certified athletic trainers and the secondary prevention of such cancers in intercollegiate student-athletes. American Journal of Health Studies 2006;21:28-35.
14. Zehra Gölbashi, Zeynep Kutlar, Hacer Akdeniz. Öğrenci hemşireler tarafından bir halk eğitim merkezinde verilen eğitimin kadınların meme kanseri/kendi kendine meme muayenesine yönelik bilgi ve uygulamalarına etkisi. Meme Sağlığı Dergisi 2007; 3:53-57.
15. Daley CM. College student's knowledge of risk and screening recommendations for breast, cervical, and testicular cancers. Journal of Cancer Education 2007;22:86-90. (PMID:17605621).
16. Durvasula RS, Regan PC, Ureno O, Howell L. Frequency of cervical and breast cancer screening rates in a multi-ethnic female college sample. Psychological Reports 2006;99:418-420. (PMID:17153810).
17. Özbay C, Gök Özer F, Taşçı KD. Hemşirelik Öğrencilerinin Meme Kanseri Hakkında Bilgi Düzeyleri ve Kendi kendine Meme Muayenesi uygulama durumlarının Belirlenmesi. IV.Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi. 5-6 Mayıs 2005 Ordu, Kök Yayıncılık.
18. Devine SK, Frank DI. Nurses self performing and teaching others breast self-examination: implications for advanced practice nurses. Clin. Excell Nurse Pract. 2000;4:216-223. (PMID:11261082).
19. Powe BD, Underwood S, Canales M, Finnie R. Perceptions about breast cancer among college students: Implications for nursing education. Journal of Nursing Education 2005;44:257-265. (PMID:16021802).

İletişim:

Dilek Kılıç
Tel : 0(442) 231 23 62
E-Posta : dilekklc@gmail.com